

3. Churchill W. *Blood, Toil, Tears and Sweat*. URL: <https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1940-the-finest-hour/blood-toil-tears-sweat/> (Дата звернення: 10.04.2024).

Стройкова С. А., к. філол. н., старший викладач
Черкаський національний університет
ім. Богдана Хмельницького

СПЕЦИФІКА МОДЕЛЮВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО БАЗИСУ НІМЕЦЬКИХ ІХТІОНІМІВ

Моделювання структури знань про позначене відбувається на другому етапі когнітивно-ономасіологічного аналізу передбачає реконструкцію мотиваційної бази, обраної для німецьких іхтіонімів. Як модель структури знань про позначене ми застосовуємо модель ментально-психонетичного комплексу (МПК), розробленого українською дослідницею О. О. Селівановою, яка відображає інформаційну структуру свідомості як холістичного психофункціонального континууму поєднання пізнавальних функцій відчуттів, почуттів, мислення, інтуїції та трансценденції й колективного позасвідомого [1, с. 383]. МПК «демонструє синергетичну системну природу свідомості, організованої шляхом взаємодії різних функціональних модулів зі знаковими, граматичними, прагматичними ресурсами природної мови, що сприяє переведенню інформації різних типів у мовний формат» [1, с. 384]. Ядро цієї моделі є пропозиційним компонентом, який щодо риби складається з предикатно-аргументних структур різних типів, кваліфікаційного рівня, рівня якості, кількості, партонімії. Пропозиційна інформація інтегрована з асоціативно-термінальною, яка базується на знаковій переінтерпретації знань у термінах інших концептуальних сфер, на образному компоненті, а іноді – на архетипах колективного позасвідомого; а також з модусом – оцінно-емотивним компонентом, що корелює з аксіологізованими відчуттями, почуттями й емоціями – і концептуальним планом як прагматичним компонентом, який контролює відповідність концептуальної інформації умовам номінативного чи комунікативного актів [2, 17].

Пропозиційний компонент предметної сфери РИБА обмежений певними предикатами (способу руху, звучання, харчування, існування й деякими іншими) та валентними їм термами:

- суб'єкта як носія предикативної ознаки;
- об'єкта як компонента з предметним значенням, що підлягає впливу риби;
- локатива, що варіюється від конкретного місця до широкого регіону локалізації риби, місця її розповсюдження;
- комітатива як показника супровідного предмета чи явища;
- інструментива як компонента зі значенням знаряддя захисту;

- темпоратива, пов'язаного з часом активності риб чи періодом їхнього вилову людиною;
- корелятива як показника відповідності чи невідповідності риби нормі у межах класифікаційної ієрархії.

Під час моделювання структури знань про позначене стосовно кожного номена риби ми застосовуємо тлумачні словники, визначники та енциклопедії з описом риби, що дає змогу реконструювати мотиваційну базу.

Асоціативно-метафорична частина МПК іхтіофауни містить знаки різних концептуальних сфер, фіксацію яких здійснено на підставі методу метафоричного моделювання, запропонованого основоположниками когнітивної семантики Дж. Лакоффом і М. Джонсоном та їхніми послідовниками: А. Барселоною, Ф. Фоконье, Е. Світсером та іншими.

Модусний компонент пов'язаний із психічними функціями відчуттів та почуттів формує сенсорний та емоційний типи оцінки [1, 484]. Оцінка риб ґрунтується на антиноміях «прекрасний – потворний», «хижак – жертва».

Когнітивно-ономасіологічний аналіз дає змогу з'ясувати той факт, що при творенні номінативних одиниць використано різні психічні механізми, пізнавальні можливості свідомості, що зумовлює принципово новий погляд на диференціацію мотиваційних відношень з огляду на нове трактування мотивації О. О. Селівановою. Дослідниця трактує мотивацію як «наскрізну лінгвопсихоментальну операцію формування ономасіологічної структури на підставі вибору мотиватора (-ів) з мотиваційної бази структури знань про позначене у складній системі зв'язків різних пізнавальних функцій етносвідомості» [1, 482].

Отже, моделювання мотиваційного базису німецьких іхтіонімів, здійснене на підставі моделі МПК, яка є інтегративною моделлю, поєднує різні пізнавальні механізми свідомості відчуття, почуття, інтуїцію. МПК іхтіофауни містить ядерний пропозиційний компонент, що має предикатно-аргументні структури (предикати харчування, звучання, існування, способу руху та інші), різноманітні терми, а також рівень якості, кількості, патронімічний. Периферійною частиною є асоціативно-метафорична частина, що відображає зв'язки МПК іхтіофауни з різними концептуальними сферами, модусний компонент, який передбачає для назви риби естетичний тип оцінки.

Література:

1. Селіванова О. О. *Лінгвістична енциклопедія*. Полтава: «Довкілля-К», 2010. 844 с.
2. Селіванова О. О. *Світ свідомості в мові*. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.